

Spis treści

Przedmowa – Ks. Emilian Skrzecz i jego <i>magnus opus</i> (Ks. dr hab. Krzysztof Marcyński SAC)	11
Wstęp	15
Rozdział 1. Dzieciństwo i początki powołania	19
1.1. Pułtusk	19
1.2. Młodość w Pułtusk	21
Rozdział 2. Droga kapłaństwa i nauczania – tajne nauczanie w Pruszkowie	27
2.1. Liceum Ogólnokształcące im. Tomasza Zana	27
2.2. Czas tajnego nauczania	42
Rozdział 3. Żołnierz i Skarbnik okręgu Armii Krajowej w Pruszkowie	51
3.1. Powstanie Warszawskie obwód Obroża	51
3.2. Wujek – Żołnierz AK, VII obwodu Obroża	54
Rozdział 4. Proboszcz w Ożarowie	59
Rozdział 5. Czasy późniejsze	72
Rozdział 6. Ojciec duchowy i mentor	82
6.1. Wspomnienia rodziny	82
6.1.1. Wspomnienia Marii Chmielewskiej z domu Bobrowskiej	82
6.1.2. Wspomnienia Pawła Bobrowskiego	90
6.2. Relacje księdza Emiliana z parafianami, seminarzystami oraz ludźmi, których spotkał na swojej drodze	91
6.2.1. Wspomnienie uczennicy szkoły w Pruszkowie o ks. Emilianie Skrzeczu	91
6.2.2. Wspomnienie uczennicy	92
6.2.3. Wspomnienie ucznia szkoły w Pruszkowie o nauczycielach	92

6.2.4. Wspomnienie zajęć ks. Emiliana Skrzecza, przez ucznia szkoły	94
6.2.5. Wspomnienie przyjaciela ks. Prałata Wacława Karłowicza	94
6.2.6. Wspomnienie Franciszka Kwasiborskiego	95
6.2.7. Wspomnienie mieszkańca Ożarowa Mazowieckiego	96
6.2.8. Wspomnienie przedwojennej gimnazjalistki	96
Aneks	100
Załącznik 1. Dokumenty ks. Emiliana Skrzecza	100
Załącznik 2. Powstanie Armii Krajowej i jej organizacja autorstwa ppor. „Przemysława” – ze zbiorów ks. Emiliana	102
Załącznik 3. Maszynopis Drogi Krzyżowej Polaków w więzieniach i obozach ułożonej przez Elżbietę Krajewską – jesienią 1943 roku – ze zbiorów ks. Emiliana	111
Pożegnanie księdza Emiliana Skrzecza (Irena Horban)	114
Bibliografia	116
Spis tabel i zdjęć	118
O Autorce	120

Przedmowa

Ks. Emilian Skrzecz i jego *magnus opus*

Jako badacz komunikacji religijnej, a przede wszystkim pallotyń i wicerek-tor Wyższego Seminarium Duchownego Księży Pallotynów w Ołtarzewie, książkę pt. „Wujek ksiądz – Emilian Skrzecz. W cieniu Powstania Warszawskiego 1944: Ksiądz, Skarbnik i Pedagog w tajnym nauczaniu” autorstwa Aleksandry Chmielewskiej przyjąłem z wielką radością, zainteresowaniem oraz uznaniem. W publikacji tej Autorka podjęła się opracowania faktów, w tym relacji świadków, związanych z życiem ks. Emiliana Skrzecza, historycznie niezwykle interesującego i ważnego księdza, współpracującego z Księżmi Pallotynami.

Zgromadzenie Księży Pallotynów na mapie świata, jawi się jako mozaika, składająca się z różnorodnych osobistości, talentów, ludzi wielkich pasji, pracy i oddania o ciekawych życiorysach i postawach. Ważną częścią – a nie tylko dodatkiem – są Przyjaciele naszego zgromadzenia, Współpracownicy, w tym osoby świeckie, księża diecezjalni, siostry zakonne i zakonnicy, którym bliski jest charyzmat św. Wincen-tego Pallottiego i nasza zakonna działalność. Historycznie patrząc, można zadać pytanie: jakby dziś wyglądało nasze zgromadzenie, gdyby nie było przy Pallottim konkretnych osób współpracujących z nim – jego przyjaciół, znajomych i innych, mających wkład w dzieje naszego zgromadzenia? Jakby dziś wyglądała na świecie nasza wspólnota pallotyńska, gdyby nie pomoc – często anonimowych – tak wielu – nie do zliczenia wręcz – osób świeckich, siostr zakonnych czy księży diecezjalnych? To właśnie oni – razem z nami, pallotynami – pisali i nadal piszą historię, współczesność i przyszłość Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego.

Jedną z wyjątkowych postaci współpracujących ze wspólnotą pallotyńską niewątpliwie był ksiądz Emilian Skrzecz – Wujek Autorki niniejszej książki. Ksiądz, który pozostawił po sobie wiele żywych pomników – dzieł, które do dziś służą ludziom. Choć niektórzy obecnie kojarzą go jakby przez mgłę – jedynie z opowieści lub kronik zakonnych czy parafialnych, to mimo tego istnieją w Polsce takie *magnus opus*, które więcej dziś mówią o nim, niż niejeden

chłodno i historycznie spisany życiorys. Codziennie mijamy jego dzieła zbudowane z cegieł, nie zdając sobie czasem sprawy, że są rezultatem i wyrazem jego głębokiej wiary w Boga oraz ciężkiej pracy, starań i poświęceń.

Ksiądz Emilian Skrzecz urodził się w 1908 roku w Pułtusk, w wielodzietnej rodzinie o charakterze robotniczym. W czasie I wojny światowej stracił ojca, a wychowanie chrześcijańskie i patriotyczne otrzymał dzięki staraniom swojej mamy. Po ukończeniu nauki w szkole podstawowej, Emilian uczęszczał do Gimnazjum im. ks. Piotra Skargi. Tam jego wyjątkowy głos i zdolności aktorskie przyciągnęły uwagę opiekunów, co zaowocowało jego udziałem w zespole teatralnym działającym na terenie szkoły. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości, najprawdopodobniej pod wpływem prefekta ks. kan. Kazimierza Bruzdewicza, postanowił wstąpić do Seminarium Duchownego w Warszawie. W wieku 26 lat – jako już młody ksiądz – przybył do Pruszkowa i rozpoczął pracę jako prefekt w Gimnazjum i Liceum im. T. Zana. Pracował również w dwóch szkołach podstawowych: im. Józefa Piłsudskiego i im. Stanisława Żółkiewskiego. Kochał młodzież i pracę z młodymi. Był dla nich wyrozumiały, życzliwy, choć wymagający, prowadząc z nimi mądre i często trudne dyskusje o życiu, Bogu, Kościele i świecie.

W czasie okupacji ks. Emilian Skrzecz aktywnie uczestniczył w pracy konspiracyjnej, przechowując „akowskie” pieniądze. Po wojnie został proboszczem w Ożarowie Mazowieckim (od 30 września 1945 roku do 28 grudnia 1970 roku). Dworek-kaplicę ożarowską, która swoją pierwszą siedzibę miała w Ołtarzewie, erygował w 1939 roku abp Stanisław Gall. Prowadzili ją księża diecezjalni, a pierwszym proboszczem był ks. Romuald Kozłowski (od 13 sierpnia 1939 roku do 14 września 1945 roku). Dworek-kaplica i mieszkanie proboszcza spłonęły 8 września 1939 roku. Wówczas na kaplicę przeznaczono refektarz w domu Księży Pallotynów w Ołtarzewie (Pallotyńskie Wyższe Seminarium Duchowne). Podczas wojny kaplica mieściła się też w domu prywatnym, przy ul. Zamoyskiego 12, a następnie w budynku Huty Szkła w Ożarowie.

Po II wojnie światowej Kuria Metropolitarna w Warszawie otrzymała w Ożarowie Mazowieckim teren przeznaczony na budowę kościoła. Z inicjatywy i staraniem nowego proboszcza, ks. Emiliana Skrzecza, powstał drewniany kościół-barak pw. św. Andrzeja Boboli. Został on poświęcony przez bpa Zygmunta Choromańskiego w 1946 roku i pełnił funkcję kościoła parafialnego aż do 5 października 1985 roku. Proboszcz, ks. Emil Skrzecz, w pobliżu zbudował także plebanię, która od 1952 roku stoi do dziś, a obecnie mieszka w niej wspólnota Sióstr Franciszkanek Misjonarek Maryi.

1 stycznia 1971 roku parafię w Ożarowie Mazowieckim (dawniej w Ołtarzewie) przejęli Pallotyni. Sześć lat później zwrócili się oni do wojewody warszawskiego

o zgodę na budowę nowego kościoła. Kard. Stefan Wyszyński, ówczesny Prymas Polski, na stałe powierzył parafię ożarowską Księżom Pallotynom. Po długich staraniach i trudach zgodę na budowę uzyskano. Pallotyni rozpoczęli budowę świątyni, która miała być wyrazem wdzięczności za ocalenie Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego oraz Polski przed nawalnicą II wojny światowej. W 1980 roku odbyła się uroczystość położenia „kamienia węgielnego”, poświęconego przez Papieża Pawła VI. Akt ten przeprowadził kard. Stefan Wyszyński. 6 kwietnia 1997 roku kard. Józef Glemp Kościół pw. Miłosierdzia Bożego podniósł do rangi sanktuarium, a dziś jest to Sanktuarium Miłosierdzia Bożego, istotne miejsce na mapie Polski, Mazowsza, w Archidiecezji Warszawskiej. W ten sposób w historii tej ożarowskiej, pallotyńskiej parafii zapisuje się słynny jej proboszcz, ks. Emilian Skrzecz, który ostatnie 23 lata swojego życia spędził w parafii św. Wacława w Warszawie.

Ksiądz Emilian Skrzecz ściśle współpracował z Pallotynami na różnych płaszczynach. Warto tu wspomnieć choć kilka istotnych spotkań i wydarzeń z tamtego okresu. 2 maja 1948 roku bp Wacław Majewski, sufragan warszawski, dokonał poświęcenia kościoła seminaryjnego pw. Królowej Apostołów w Ołtarzewie. Wśród przybyłych gości nie zabrakło miejscowego proboszcza, czyli właśnie ks. Emiliana Skrzecza z parafii w Ożarowie Mazowieckim. Kolejnym ważnym wydarzeniem były prymicje kapłańskie pallotyńska, ks. prof. Witolda Zdaniewicza SAC, które miały miejsce 6 lipca 1952 roku w kościele seminaryjnym w Ołtarzewie. Ksiądz proboszcz, Emilian Skrzecz, w asyście Pallotynów z Seminarium, osobiście poprowadził neoprezbitera z jego domu rodzinnego do kościoła seminaryjnego. 15 maja 1966 roku w ołtarzewskim kościele seminaryjnym odbyła się I Komunia święta dzieci z Ołtarzewa (w liczbie 33), przygotowanych przez ks. Jana Kudłacika SAC i ks. Stanisława Sarnickiego SAC. Tę pierwszokomunijną Mszę św. celebrował także ks. dziekan Emilian Skrzecz. Z kolei 3 lipca 1966 roku ks. Henryk Popławski SAC, pochodzący z Ołtarzewa, odprawił Mszę św. prymicyjną w kościele parafialnym w Ożarowie Mazowieckim, z udziałem ks. Emiliana Skrzecza.

Magnus opus ks. Emiliana Skrzecza to zarówno cegły i mury, które stoją do dziś – plebania wybudowana w Ożarowie Mazowieckim, jak i wieloletnie starania o budowę kościoła. Jednak *magnus opus* ks. Skrzecza to także konkretne decyzje, które w kolejnych latach poszerzyły obszar działania Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego (Pallotyni), wpływając na apostolskie działania Pallotynów na Mazowszu. Jest to również wyraz wielkiego patriotyzmu, który do dziś stanowi istotny element pracy i posługi Pallotynów w Ożarowie Mazowieckim, Ołtarzewie oraz w każdym innym zakątku świata.

Książka pt. „Wujek ksiądz – Emilian Skrzecz. W cieniu Powstania Warszawskiego 1944: Ksiądz, Skarbnik i Pedagog w tajnym nauczaniu” autorstwa Aleksandry

Chmielewskiej stanowi bez wątpienia pierwszą publikację poświęconą ks. Emilianowi Skrzeczowi, oferującą syntetyczne opracowanie chronologii wydarzeń z jego życia. Czytelnik znajdzie w niej szczegółowo opisane etapy życia, które wcześniej zostały jedynie krótko wspomniane. Publikacja ta wypełnia istotną lukę na rynku wydawniczym, dotyczącą historii i działalności Kościoła w Polsce, a zwłaszcza na Mazowszu, w okresie wojennym, powojennym oraz trudnych czasach PRL-u.

Niniejsze opracowanie posiada znaczącą wartość reporterską, faktograficzną, fotograficzną i historyczną, co sprawia, że staje się obowiązkową lekturą dla zainteresowanych losami księży, którzy mieli istotny wpływ na dzieje Polski, dla działaczy patriotycznych w okupowanym kraju oraz dla pasjonatów dziejów Ożarowa Mazowieckiego, Mazowsza, Metropolii Warszawskiej i Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego (Księży Pallotyńów). Walory historyczne książki są wzbogacane różnorodnością zamieszczonych w niej wspomnień i relacji rodziny, przyjaciół oraz osób związanych z jej Bohaterem. Najmocniejszym atutem tej publikacji są wspomnienia rodziny ks. Emiliana Skrzecza, które pozwalają czytelnikowi poznać go z nowej, zapewne mało znanej strony. Autorka, będąc także związana rodzinnie z ks. Skrzeczem, nadaje tej publikacji bardzo osobisty charakter, zachowując przy tym wierność faktograficznego i historycznego zapisu jego losów.

Poza tym, wartość tej książki nie polega jedynie na łatwym charakterze lektury, ale także na przyjemności czytania, wynikającej z poznawania losów fascynującej postaci oraz możliwości refleksji nad jego życiem, decyzjami i kontekstem czasów, w których żył. Treść książki została przedstawiona w sposób współczesny i komunikatywny. Każdy fragment tekstu charakteryzuje spójna struktura i logiczne rozumowanie, co przekłada się na to, że lektura jest przyjemna i łatwo zrozumiała.

Ta niezwykle cenna publikacja nie jest przeznaczona wyłącznie dla czytelników zaznajomionych z dziejami ks. Emiliana Skrzecza, lecz także dla każdego, kto interesuje się losami wyjątkowych postaci. W związku z powyższym, w imieniu polskich Pallotyńów, a szczególnie Wyższego Seminarium Duchownego w Ołtarzewie, pragnę przekazać Autorce słowa uznania za trud zebrania i opracowania szczegółowych materiałów z życia ks. Emiliana Skrzecza, a także wyrazić podziękowania za popularyzację wielkich postaci, współpracujących z naszą pallotyńską wspólnotą.

Ołtarzew, 10.01.2024

Ks. dr hab. Krzysztof Marcyński SAC, prof. ucz.,
Wicerektor Wyższego Seminarium Duchownego
Księży Pallotyńów w Ołtarzewie
Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie